

'Migratie en cultureel erfgoed. Verhalen van Javanen in Suriname, Indonesië en Nederland'

15/01/2011

Deze publicatie, samengesteld door Lisa Djamadi, Rosemarijn Hoefte en Hariëtte Mingoen, is het resultaat van de samenwerking tussen STICHJI (Stichting Comité Herdenking Javaanse Immigratie) en KITLV (Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde).

In twaalf verhalen van migranten in Suriname, Indonesië en Nederland wordt de Javaanse diaspora, en de invloed daarvan op identiteit en cultureel erfgoed, in beeld gebracht. Deze verhalen dienen ook als basis voor de website die hierover geopend is. Aan het eind van elk verhaal wordt een samenvatting in het Engels en het Bahasa Indonesia gegeven. De Engelse samenvatting verdient naar mijn mening geen schoonheidsprijs.

De inleiding die aan de verhalen voorafgaat, geeft inzicht in het verloop en de bijkomende problemen van drie migratiestromen. De eerste is vanuit Java naar Suriname tussen 1890 en 1939. De tweede vanuit Suriname naar Indonesië, naar Sumatra om precies te zijn, in 1954, en de meest recente in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw vanuit Suriname naar Nederland. In totaal zijn van de eerste migratiebeweging 25.278 migranten in Suriname gebleven (32.962 - 7.684). In 1954 wordt de reis terug naar Indonesië door 1.080 individuen ondernomen en bij de laatste grote migratie richting Nederland hebben ruim 20.000 Javanen de oversteek gemaakt.

De levensverhalen van de geïnterviewden vormen een doorgeefluik van de persoonlijk ervaren migratiegeschiedenis. Verhalen over betovering, maar ook over een bewuste keuze om te migreren passeren de revue. Volgens wetenschappers zijn wij mensen voortgekomen uit de eerste mensen die zich in het zuidelijk deel van Afrika ontwikkeld hebben. Van daaruit heeft de mens zich over alle continenten verspreid. Dat wil zeggen dat migreren ons mensen in het bloed zit en dat migratie van alle tijden is. Wij gaan op zoek naar groene weiden wanneer die van onze omgeving verdord zijn.

Dit gezegd hebbende, mis ik in de inleiding een omschrijving van de sociaaleconomische toestand van de regio's waar de eerste categorie Javaanse migranten vandaan komen. Wel wordt veel aandacht besteed aan religieuze en politieke problemen van de Javaanse gemeenschap in Suriname en in Tongar (Sumatra). Over problemen in Nederland wordt ook nauwelijks iets vermeld. Ondanks de opgesomde problemen hebben veel geïnterviewden dierbare herinneringen aan hun jeugd in Suriname. En wat het behoud van cultureel erfgoed betreft wordt op alle drie locaties gevreesd voor achteruitgang. Gek genoeg wordt op Sumatra het verlies van de Javaanse taal als niet te stuiten gezien.

Bij het lezen van deze fraai uitgegeven levensgeschiedenissen komt als vanzelf de vraag bovendrijven: voor wie is dit boek eigenlijk geschreven? Nakomelingen van de migranten waar het hier over gaat zullen ongetwijfeld veel herkennen van de verhalen die hun ouders en grootouders vertelden. Ze zullen ook het moeizame proces van vooruitgang en de frustraties die daarmee gepaard gaan kunnen vaststellen aan de hand van de levensverhalen.

Zowel Javaanse mannen als Javaanse vrouwen kunnen zich identificeren met de verhalen, want drie vrouwen (één uit Sumatra en twee uit Suriname) en negen mannen vertellen hun eigen migratiegeschiedenis en die van hun ouders of grootouders. Jammer dat geen vrouwelijke migrant uit Nederland haar visie geeft. De verhalen maken duidelijk dat migranten moedige mensen zijn en risico's durven nemen. Het is toch wel frappant dat uit deze interviews blijkt dat niet in Sumatra, niet in Nederland, maar in Suriname het Javaans cultureel erfgoed het meest divers is.

Hoe moeten niet-Javanen deze verhalen lezen? Dat is een moeilijk te beantwoorden vraag, want de onderdelen van het Javaans cultureel erfgoed zijn niet goed op een rij gezet. Door de tekst heen komen ze wel ter sprake. Dit is voor degenen die vertrouwd zijn met de Javaanse cultuur geen probleem. Zij die geen weet hebben van wat het Javaans cultureel erfgoed inhoudt, zullen het moeilijk hebben zich een idee te vormen van de samenhang van de losse culturelementen.

In het afsluitend hoofdstuk, 'Verantwoording en dank', gaan de samenstellers in op de grootschalige migratie in de Nederlandse koloniale geschiedenis. De migratie vanuit Java naar Suriname valt onder geregisseerde migratie. De migraties van 1954 en van de jaren zeventig en tachtig worden gekwalificeerd als meer spontane migraties. Degenen die zich de oproep en bemoeienissen van Hardjo in de jaren veertig en vijftig en die van Somohardjo in de jaren zeventig kunnen herinneren, zullen geen moeite hebben ook deze migratiestromen onder de noemer geregisseerd te plaatsen. De migratiestroom in de jaren tachtig valt zonder meer onder de noemer spontane migratie.

Het vastleggen van levensverhalen is van onschatbare waarde voor het nageslacht en voor geschiedschrijving in algemene zin. De punten van kritiek zijn bedoeld om nog meer gegevens uit vervolgotrajecten te halen, want die komen eraan heb ik begrepen.

SYLVIA M. GOOSWIT

Lisa Djamadi, Rosemarijn Hoefte en Hariëtte Mingoen (samenstellers): 'Migratie en cultureel erfgoed'/ Migration and cultural heritage/ Migrasi dan warisan budaya. Verhalen van Javanen in Suriname, Indonesië en Nederland/ Stories of Javanese in Suriname, Indonesia and the Netherlands/ Cerita-cerita orang Jawa di Suriname, Indonesia dan di negeri Belanda'. Leiden: KITLV Uitgeverij / Press, 2010. ISBN 978 90 6718 372 7

Bron:

Gooswit, Sylvia M. (2011) 'Migratie en cultureel erfgoed. Verhalen van Javanen in Suriname, Indonesië en Nederland'. *De Ware Tijd Online*. 15 januari.